

PETAINE SE POGAJA Z DIKTATORJEM HITLERJEM

Ekonomska in politična konsolidacija zapadne Evrope

"SODELOVANJE" Z NACIJO IN FAŠISTI

VICHY, FRANCIJA, 25. okt. — Izgleda, da je popolna ekonomska in politična konsolidacija zapadne Evrope postala dovršeno dejstvo, saj je bilo uradno naznanjeno, da sta se premier Petain in diktator Hitler sestala na konferenci "nekje" v Franciji.

(Po poročilu ameriške časopisne agencije Associated Press iz Berna, Švica, sta se pogovarjala francijsko in nemško voditelja. Domneva je, da sta Petain in Hitler razpravljala o evropskih zadevah in ekonomskih problemih. Konferenca sta se udeležila tudi Laval in Joachim von Ribbentrop, nemški zunanji minister.)

Berne, Švica, 24. okt. — Po poročilu iz Vichyja kažejo, da bo Francija in Nemčija sklenili kupčijo, da osiše dobi pomorske baze ne samo v Franciji, temveč tudi v Dakarju, glavni mestu francoske Zaprane Afrike, v Toulonu ob Sredozemskem morju, Casablanci, Maroku, in Bizerti, Tunisiji.

Letaške baze bi vključevale v Severni Afriki in Siriji. Te baze osiše rabijo v kampanji proti Egiptu in Bliznjem vzhodu. Dogovor, ki bo morda kmalu podpisan, naj bi nadomestil dolžne sklenjenega premirja med Francijo, Nemčijo in Italijo.

Nova meja med okupiranim in neokupiranim ozemljem bo premejena severno od Tourna in švicarske meje do reke Seine. Pariz, katerega seka ta reka, bi se razcepil na dva kosa. En del mesta bi vladal Petainov režim, drugega pa Nemci.

Premier Petain je baje odbil zahtevo, naj se Francija pridruži Nemčiji in Italiji in napove vojno Veliki Britaniji. Tako visoke cene ni hotel plačati.

Madrid, 24. okt. — Med prevladujočimi bojazni, da bo Španija šla v vojno na strani Nemčije in Italije proti Veliki Britaniji kot posledica konference med Hitlerjem in diktatorjem Francije, dejstvo, da je nemški diktator konferenčni tudi z Lavalom, podpredsednikom francoske vlade, je vzrok za vznemirjenje.

V splošnem se domneva, da je bil storjen nadaljnji korak, da prideta Španija in Francija v območje osiše Rim-Berlin in sodelujeta s Hitlerjem in Mussolinijem pri formiranju novega svetovnega reda.

Fante za tabore CCC se sprejemajo

Chicago. — Čikaški urad za usposabljanje mladeničev v "kempe" CCC (Chicago Selecting Office, 2547 South Archer Avenue) naznanja, da bo sprejemal mladeniče v to službo do konca tega meseca, čeprav je bilo v oktobru do danes že najetih do 1100 čikaških fantov za "kempe" Civilian Conservation Corps. Ti fantje so bili poslani v kempe v Illinoisu, Wisconsinu in v zapadnem območju. Vsi ti fantje prejmejo \$30 mesečno in poleg tega imajo zadostno hranilo in brezplačno oblačila ter stanovališče. Sprejemajo se mladeniči od 17. do 23. let, ki so bili v vojni, ali ki so brez dela in se zanimajo za dela CCC. Stanje relifna ni potrebno. Priglasiti se je treba na zgoraj navedeni naslov.

Železničarji podpirajo Roosevelta

Delavstvo ima prijatelja v Beli hiši

Washington, D. C. — Nadaljnji dve veliki organizaciji železničarjev — bratovščina izprednikov in bratovščina klerkov — sta po svojih voditeljih naznanili, da podpirata predsednika Roosevelta. James A. Phillips, predsednik bratovščine izprednikov, je povedal, zakaj podpira Roosevelta.

"Dogodki v zadnjih letih so povečali naše zaupanje v Roosevelta," je dejal Phillips. "Uveren sem, da delavci vedo, da je Roosevelt največji njihov prijatelj. Noben, ki je sedel v Beli hiši, ni storil toliko v korist delavcev kot Roosevelt. V prvih štirih letih Rooseveltove administracije je velebiznis, katerega reprezentira Willkie v tej kampanji, imel zaslonbo pri reakcionarnem vrhovnem sodišču. Z normalnimi izjemami v osebju je to postalo bolj liberalno. Zadržni njegovi odloki dokazujejo, da reprezentira narod kot celoto. Rooseveltovi drugi termin je videl poskuse nazadnjaškega bloka senatorjev in kongresnikov, republikancev in demokratov, katerih cilj je bil uničenje delavske in socialne zakonodaje. Kljub temu, da mu je reakcija metala polena, je Roosevelt storil več za ameriške delavce in ljudstvo v splošnem nego kateri koli drugi predsednik v zgodovini te dežele. Železničarji naj gredo na volišča v novembru in glasujejo za predsednika Roosevelta, ki je demonstriral svoje prijateljstvo do delavcev."

Harrison, predsednik bratovščine železniških klerkov, je dejal, da je on za ponovno izvolitev Roosevelta. "Predvsem želim poudariti zelo važno stvar," je izjavil. "Sodim, da so železničarji stoodstotno za Roosevelta in da bodo vsi glasovali zanj, toda to ni dovolj. Oni morajo storiti več. Vsi imajo prijatelje in sorodnike, katere morajo pridobiti za Roosevelta. Pojasniti jim morajo, zakaj je potrebno, da Roosevelt ostane v Beli hiši. Delavsko gibanje zaznamuje največji razmah, odkar je Roosevelt na vladnem krmilu. V zadnjih sedmih letih je izvajalo največje pridobitve v svoji zgodovini." kazni.

Še ni prekasno za registracijo!

Naborni direktor objavil olajšavo

Washington, D. C. — (FLS-Common Council). — Clarence A. Dykstra, direktor za vojaške nabore, je objavil novo naredbo, katera olajšuje stanje onih fantov vojaške starosti, ki se niso 16. oktobra registrirali za vojaško službo iz tega ali onega vzroka. Vsi oni, ki se niso registrirali, lahko popravijo zamudo do dneva, ko se vrši prvo žrebanje rekrutov. To žrebanje se izvrši v tednu od 25. oktobra do 2. novembra. Zamudo lahko popravijo na ta način, da se registrirajo pri lokalni naborni komisiji. Kdor to stori, ne bo kaznovan. Kdor se pa ne registrira do dneva prvega vojaškega žrebanja, zapade zaopni kazni petih let ali denarni kazni \$10,000 ali obojni.

Angleški letalski podminister se ubil

London, 24. okt. — Maršal C. H. Blount, letalski podminister, se je ubil v letalski nesreči, se glasi to objavljeno poročilo. On je bil poveljnik letalskega zbora v Franciji pred kapitulacijo Francije pred Nemčijo. Kje se je pripetila nesreča, v kateri je Blount izgubil svoje življenje, poročilo ne omenja. Domneva je, da ni bil ubit v bitki z Nemci.

ANGLEŠKA PROTI-OFENZIVA PREPREČILA INVAZIJO

Neprestani napadi ustavili nacije

NEMŠKI PARNIKI RAZPRŠENI

London, 24. okt. — Angleško bojno letalstvo beleži velike uspehe v šesttedenski letalski protiofenzivi, ki je po uradni izjavi preprečila vse nemške poskuse glede invazije angleških otokov. Anglija je ponovno demonstrirala učinkovito obrambo svojega ozemlja.

Letalski minister je razkril podrobnosti protiofenzive, bombardiranja nemških pozicij na dva tisoč milj dolgi fronti in "invazijskih" baz od Narvika, severna Norveška, do Bordenau, južna Francija. Nemški parniki, ki so imeli transportirati vojaške čete čez Rokavski preliv v Anglijo, so bili napadeni v bazah in razpršeni. Več transportnih parnikov z vojaškimi četami so bombe razdejale.

Letalski minister trdi, da je bila ena petina nacijske produkcijske kapacitete paralizirana kot posledica letalskih napadov na nemška industrijska središča. Angleške bombe dan za dnevom padajo na ta središča in na francosko obrežje, ki je pod kontrolo nemške oborožene sile. Na 5. septembra je Anglija mobilizirala vso svojo silo, da prepreči invazijo. Letalski minister je dejal, da je bila Anglija informirana o vseh nemških načrtih. "Čelo sedaj ne moremo razkriti vse storijske," je rekel minister. "Bilo bi neupametno, če bi sovraženke vedel, kje smo dobili informacije o nacijskih načrtih glede invazije Anglije in učinkovitosti naše letalske protiofenzive."

Poročila iz zanesljivih virov so, da je nemško poveljstvo opustilo načrt glede invazije Anglije. Trditev, da je bila ena petina nemške produkcijske kapacitete paralizirana, sloni na izjavi nekega tujega industrijskega.

Italija dobila ameriški protest

Posledica napada na ameriško lastnino

Washington, D. C., 24. okt. — Amerika je formalno protestirala proti Italiji zaradi italijanskega letalskega napada na lastnino ameriških oljnih kompanij v Saudi Arabiji. Napad je bil izvršen zadnjega sobota.

Protest se ne nanaša na bombardiranje lastnine ameriških oljnih kompanij na otoku Bahreinu, ker je ta pod britanskim protektoratom. Saudi Arabija je nevtralna dežela. Protest je izročil italijanskemu poslaniku Colonelu A. A. Berle, pomožni državni tajnik.

Mornarični departmet je sinoči naznanil sklenitev dogovora z Veliko Britanijo in Kanado glede letalskih in pomorskih baz v Novi Fundlandiji. Te se nahajajo v bližini St. Johna. Naznanilo dostavlja, da bodo te baze spojene z onimi, katere je Amerika pred nekaj tedni dobila na britanskih otokih in poseščinah v bližini zapadne hemisfere v zameno za 50 rušilev.

Domače vesti

Avto ubil rojaka

Chicago. — John Kosmač, star 69 let in bivši trgovec z železnice, je bil 24. oktobra zvečer ubit pred svojo hišo, 1840 W. Cermak Road, ko ga je povozil mlad Čeh iz Lyonsa s svojim avtom. Kosmač, ki je bil aktiven v slovenskih katoliških krogih, je bil že enkrat prej povozen in ob hoji si je pomagal z dvema palicama.

Iz Minnesote

Duluth, Minn. — V Duluthu, kjer je bival 30 let, je zadnje dni umrl 58-letni Ivan Samarič. V Jugoslaviji zapušta ženo in tri otroke. — V Keewatinu, Minn., je 19. t. m. umrl rojak Pavel Krpan, star 85 let. — V Chisholmu je umrl Frank Juretič, star 67 let. V Ameriki je bil 32 let in tu zapušta ženo in sina.

Iz Pennsylvanije

Uniontown, Pa. — Pred dnevi je tu umrl rojak Urban Picelj, ki je zapustil ženo, tri sinove in štiri hčere. Takoj za njim je umrl rojak Jos. Mlakar, ki je zapustil ženo, tri sinove in tri hčere. — V Herminieju se je 19. t. m. oženil Jos. Batis ml. z Mary Bohinc iz Pleasant Valleyja. Oba sta člana SNPJ. Obilo sreče.

Clevelandke vesti

Cleveland. — Dne 22. t. m. je v bolnišnici umrla Julija Troha, rojena Žagar, stara 44 let in doma iz Prezida na Notranjem. V Ameriki je bila 27 let in tu zapušta moža, sina, tri hčere in brata. Bila je članica društva 53 SNPJ. — Dne 23. t. m. je naglo umrl Frank Šraj, po domače Bavta, star 75 let in rojen v St. Vidu pri Zatični na Dolenjskem. V Ameriki je bil 44 let in tukaj ne zapušta sorodnikov. Bil je član društva 5 SNPJ. — Dalje je v bolnišnici umrl Tone Mervlj iz Sempasa pri Vipavi na Primorskem. Bil je sam in revež, vsled česar se rojaki prispevali za njegove pogrebe. — V sosednjem Lorainu se je pri delu težko pobil 23-letni Frank Baraga.

Kitajska zavrnila japonsko ponudbo

Kitajci bodo vztrajali v borbi

Hongkong, 24. okt. — Iz zanesljivih virov se doznavajo, da je vlada generala Kaišeka odbila najnovejšo japonsko ponudbo glede sklenitve miru. Ta je bila boljša od vseh prejšnjih, kljub temu jo je Kitajska zavrnila z izjavo, da ne verjame japonskim obljubam.

Ponudbo je predložil Kitajski posredovalec Japonske. On je med drugim obljubil, da bo Japonska potegnila svoje vojaške čete iz vseh kitajskih pokrajin, ki leže južno od Velikega zidovja. Ta pogoj naj bi tvoril glavno osnovo za končanje sovražnosti.

General Kaišek, vrhovni poveljnik kitajske oborožene sile, je izjavil, da ne da nič na japonske obljube brez definitivnih garancij. Zavzel je stališče, da mora Japonska odpoklicati vse vojske armade iz Kitajske in šele potem se bo Kitajska pogajala za mir.

Kitajske avtoritete trdijo, da se dežela lahko uspešno bori naprej proti Japoncem. Odkar je Velika Britanija otvorila cesto preko Burme, prihaja na Kitajsko spet orožje, strelivo in bojni material. Razpoloženje za nadaljevanje odpora proti Japoncem je med Kitajci zdaj večje kot kdaj prej. General Kaišek je uverjen, da se je Japonska izžepala v vojni s Kitajsko in japonsko ljudstvo bo moglo dolgo nositi težkega bremena kot posledico vojne, ki zahteva od njega ogromne žrtve.

RUSIJA IMA VELIKO ARMADO V BESARABIJI

Razgovori glede izboljšanja odnosov z Japonsko

TOKIO NAPOVEDUJE SPORAZUM

Bukarešta, Rumunija, 24. okt. — Rusija je izpremenila Besarabijo in severno Bukovino v ogromno vojaško taborišče, se glase poročila iz zanesljivih virov. Tam je koncentrirana armada okrog 180,000 mož.

Sovjetske avtoritete so same priznale, da se je udeležilo nedavnih manevrov v severni Bukovini 1600 bojnih letal in 200 tankov. Rusi so v zadnjih tednih zgradili več vojaških letališč v Bukovini in Besarabiji. Ob reki Prut, kjer je meja med Rusijo in Rumunijo, so bili postavljeni težki topovi.

Tokio, 24. okt. — Japonska in sovjetska Rusija sta se pričeli pogajati glede izboljšanja diplomatskih odnosov. Pogajanja se vrše v Tokiju in Moskvi.

General Jošitatsu Tatekawa, novi japonski poslanik, je danes dospel v Moskvo. Japonska vlada upa, da bo on uveril sovjetske voditelje, da nedavno sklenjena vojaška zveza med Japonsko, Nemčijo in Italijo ni naperjena proti Rusiji.

Angleži ne marajo Starhemberga v armadi

London, 24. okt. — V parlamentu so se slišale ostre kritike, ko je bilo odkrito, da knez Ernst Rudiger von Starhemberg, bivši avstrijski podkancelar in vodja fašistov, služi kot poročnik v armadi "svobodnih Francozov", ki se bore proti Nemčiji in Italiji. Letalski podminister H. H. Balfour je priznal, da Starhemberg prejema \$5 na dan iz angleškega sklada. Laborit J. C. Wedgwood je dejal, "da je Starhemberg izdajalec, ki je uničil demokracijo v Avstriji. Lopov kot je on se ne bi smel boriti za demokracijo." Balfour je odgovoril laboritu, da Starhemberg zasluži hvaležnost Anglije.

Vožnja na angleških železnicah zvišana

London, 24. okt. — Oblasti so naznanile zvišanje cen za šest odstotkov za vožnjo na železnicah. To je že drugo zvišanje v zadnjih petih mesecih. Vožnja na železnicah stane zdaj šestnajst odstotkov več kot je stala pred začetkom vojne.

Promet med Helsinkom in Leningradom obnovljen

Helsinki, Finska, 24. okt. — Po enajstih mesecih pretrganja železniškega prometa med tem mestom in Leningradom je bil ta večer obnovljen. Eden vlak bo vozil dnevno iz Helsinkov v Leningrad in obratno.

Jeklarska unija naznanila kampanjo

Organiziranje delavcev pri Bethlehem Co.

Bethlehem, Pa. — Na konferenci, katere se je udeležilo 600 delegatov, zastopajoči delavce v vseh tovarnah Bethlehem Steel Co., so bili sprejeti načrti glede velike organizacijske kampanje med delavci pri tej kompaniji. Za direktorja kampanje je bil izbran Van A. Bittner.

Dokument, obsegajoč 18 strani, ki razkriva kršenje zakonov po tej kompaniji, je bil že predložen članom komisije za narodno obrambo. Dokument so podpisali Bittner, Clinton S. Golden, član organizatoričnega odbora jeklarske unije, in Philip Murray, načelnik tega odbora.

Murray je na konferenci poudarjal, da se kompanija noče pokoriti delavskemu zakonu in orisal, kako se hoče izogniti provizijam Walsh-Healeyjevega zakona glede minimalne mezde v tovarnah, ki dobivajo vladna naročila. Murray je tudi prečital pismo J. Larkina, podpredsednika kompanije, v katerem je odklonil sestanek z reprezentanti unije. "Na podlagi kršenja zakonov," je rekel Murray, "se bo vrnila borba v Washingtonu in tovarnah kompanije, če ne bodo federalne avtoritete podvezle nobene akcije."

Amerika dobi baze na Pacifiku

Izjava mornaričnega tajnika

New York, 23. okt. — Mornarični tajnik Frank Knox je dejal, da bo Amerika dobila nadaljnje pomorske in letalske baze na Pacifiku. Bodoči dogodki bodo odločili obseg in številko baz.

Knox ni hotel pojasniti narčtov glede pridobivanja novih baz in zadevnih pogajanj. Dejal je le, da ima Amerika že sedaj močeno oporišča na Pacifiku. Največja so v Pearl Harborju in na Havajskih otokih. Amerika potrebuje več baz in jih bo tudi dobila.

Thomasovi govorijo v Chicagu

Chicago, 24. okt. — Socialistična stranka je naznanila, da bo imel Norman Thomas, njen predsedniški kandidat, štiri govore v Chicagu 30. oktobra. V svojih govorih bo naglašal potrebo ohranitve civilnih svobod. Na dveh Thomasovih shodih bo govoril tudi Maynard C. Krueger, podpredsedniški kandidat socialistične stranke.

Rumunski diktator povabljen v Rim

Rim, 24. okt. — General Ion Antonescu, rumunski diktator, je dobil povabilo od Mussolinija, naj obišče Rim. Fašistični tisk naglašajo, da je Antonescu že dal zagotovilo, da je Rumunija lojalna osiše Rim-Berlin. Diktator bo obiskal Rim v prvih dneh prihodnjega meseca.

TRINAJST DRUŽIN DOMINIRA INDUSTRIJE

Koncentracija bogastva in moči

POROČILO BORZNE KOMISIJE

Washington, D. C. — Federalna borzna komisija je objavila nadaljnje poročilo o koncentraciji bogastva in moči v rokah male skupine ljudi. V Ameriki je skoro 40,000,000 družin, toda trinajst izmed teh dominira 200 največjih ameriških industrijskih korporacij. To pomeni, da te dominirajo tudi ekonomsko življenje dežele. Vrednost delnic korporacij, ki jih poseduje trinajst družin, znaša čez tri milijarde dolarjev, toda ta vsota ne vključuje investicij v bankah in drugih finančnih zavodih ter delnic manjših kompanij.

Ford Motor Co., je rečeno v poročilu, je najbolj značilen zgled koncentracije bogastva in lastnine v rokah ene družine. Henry Ford, njegova žena in Edsel Ford posedujejo vse delnice kompanije, ki predstavlja vrednost \$624,975,000. Ti so najbogatejši lastniki kompanijskih delnic v Ameriki.

Za Fordom pride družina Dupont. Ta ima delnice Dupont Co., korporacije General Motors, United States Rubber in drugih kompanij v skupni vrednosti \$578,690,000. Poročilo omenja, da je ta družina zgradila komplicirano piramido kompanij v strateških krajih. Na ta način je uspela s koncentracijo kontrole.

Naslednja je Rockefellerjeva familija, ki kontrolira Standard Oil Co., Socony Vacuum in druge oljne kompanije. Tej sledi Mellonova družina, ki kontrolira Gulf Oil Co., Koppers United, Aluminum Co. of America in več drugih kompanij.

Nadaljnje močeno korporacije so International Harvester Co., A. & P. Co., Duke Power Co., San Oil Co., Pittsburgh Plate Glass Co., Reynolds Tobacco Co., Singer Sewing Machine Co. in S. H. Kress & Co. Skoro vse te kompanije, ki posedujejo ogromno bogastvo, so sovražnice delavskih organizacij in Rooseveltovega "new deala."

Krvava delavska bitka v St. Louisu

Eden ubit in 30 ranjenih

St. Louis, Mo., 24. okt. — Eden možki je bil ubit in trideset drugih ranjenih; ko so piketi, člani unije Ameriške delavske federacije, napadli neorganizirane stavbne delavce, ki grade hiše za Schuermann Building & Real Estate Co. V bitki, v katerih je bilo zavojevanih okrog 250 oseb, so počili strel. Ubit je bil Upton Hammond, član unije ADF.

Bitka je posledica konflikta, ki se je pričel zadnji ponedeljek. Unija je odredila piketiranje v zvezi s svojo organizatorično kampanjo in a tem ustavila gradnjo več hiš. Neorganizirani delavci so večeraj ponovno prišli na delo in sledil je spopad s piketi.

John J. Church, tajnik sveta stavbnih unij ADF v St. Louisu, je sinoči naznanil, da bo odredil piketiranje vseh projektov, pri katerih so upošleni ne-unijski delavci.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKA NARODNA

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravstveno društvo (Sloven Chicago) in Kanado \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cincin \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo \$10.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign countries \$10.00 per year.

Člani uživajo po dogovoru. Rokopisi dopisov in literarnih del ne se vračajo. Rokopisi literarnih del (roman, pesni, drame, romani, itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima skrb s urednikom

PROSVETA

2807-29 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

158

Glasovi iz naselbin

Glas jeseni

Tomsonville, Pa. — "Hladna jesen že prihaja, trda zima že postaja, treba se bo ženiti, pa nimam zbrane ljubice. Kam se revček bom podal, da si bom ljubeo zbral."

Tako smo fantje zapeli v starem kraju ta čas, ko smo pomagali prešati grozdje starim očetom, ti pa so nam dali piti dosti dobrega mošta, da smo lahko še bolj prepevali. Tudi stare moše je veselilo lepo petje. Najrajši pa smo hodili tja pomagat, kjer so imeli dekleta. Tam smo vse sprešali, da ni bilo treba očetu nič delat, samo piti nam je dajal.

Tukaj pa prezgodnji mrzaz vse mori. Bil je že v septembru in uničil je vse pozne priželke. Od tedaj je mrzaz skoraj vsako jutro in vse listje na drevju je postalo rujavo in pričelo odpadati; vse kaže, da jemlje slovo za letoš. Samo hrast se še nekam upira, toda ga je mrzaz že tudi premagal in spušta na tla orumenelo listje.

Tako se enkrat zgodi tudi s Hitlerjem in Mussolinijem. Tudi ta dva bosta postala rujava in padla na tla. To se zgodi, ko se bo dvignilo delavstvo in vojaštvo radi prehude diktature in takrat bosta šla.

Tukaj se začeli razkopavati državno cesto št. 10, ki drži iz Libraryja. Grebati so jo začeli ravno pri dipelnu rova Montour No. 4, last Pittsburgh Coal Co. Te ceste bi ne bilo treba nič popravljati razen le zravnati na ovinkih. Tla so dosti trdna, vendar pa grebejo ven en čevljev debel tlak. Pravijo, da jo bodo razširili in položili en čevljev na debelo stolčnega kamna, potem pa da bo mir za 30 let.

Oni dan, ko sem šel domov, se ustavim pri čuvaju z rdečo čunjo. Pravim mu, zakaj je treba cesto razkopavati, ker je dovolj močna za vsak avto in trok in tudi železniški vagon bi lahko po njej peljali, pa bi se cesta ne udrla. "Flag man" odvrne, da bo potem lepše izgledalo in če bo Wilkie izvoljen, bo zaposlil vse delavce v tovarnah in premogovnikih. Pridruži se še boss, ki me vpraša, če imam rad Wilkieja. Odgovorim, da mi ni zanj, ker ne vem, če je kaj koristnega storil za delavstvo. Dostavljam, da je on elektrarski magnat in tak človek ne bo podpiral delavstva, marveč le kompanije. Nastala je vroča debata. Ona dva sta trdila, da bo uposil vse delavce po tovarnah, rudnikih in na polju in potem bo dobro za vse. Ko jih nekaj časa poslušam, pravim, naj zdaj pa ona dva molčita, da bom tudi jaz govoril.

In sem začel, na kakšen način jih bo on uposil po tovarnah, ker tam imajo masinerijo. Stroj obratuje en sam človek in naredi za 50 delavcev. "Poglejta ta-le rov, v katerem bi lahko delalo 1500 delavcev, če bi kopali premost s krampom. Mar mislite, da bo Wilkie ukazal kompanijam, naj pomečejo stroje iz tovarn in rovo in u-

posle delavce?" Nič nista mogla odgovoriti, samo vprašala sta me, kakšne časopise berem. Odgovorim, da take, ki zastopajo delavstvo. Vprašala sta me, če sem za Roosevelta. Odgovoril sem, da je lahko zanj vsakdo, ker mi že vemo, kaj je naredil dobrega za nas, o Wilkieju se pa še ne ve. On sicer obeta velike gradove, toda delavci najbrže ne bomo dobili niti iz viter spletene in z blatom ometa-ne hiše.

Nekega dne grem spet proti Hillisu. Pri velikem dipelnu me zopet ustavi "flag man" z rdečo čunjo, ker so delavci drgnili cesto z velikim strojem. Kmalu pride drugi avto, ki se ustavi in iz njega stopi star možiček. Pri de k meni in pravi, da izgledam kot domačin, ker imam plavo delavsko srajco. Mož — bil je iz Illinoisa — mi pravi, da mora a trebuhom za kruhom. Da od lakote ne umre, prodaja medicine; včasih kaj prodaja, včasih pa tudi nič. Mož se ozre okrog in pravi, kaj si mislim o tej cesti. Udari se po glavi in reče, da je to vse za Wilkieja. Če bodo republikanci zmagali, bodo imeli bolj trdo cesto, po kateri bodo prevažali tako težke tanke kakor so železniški vozovi in še drugo ropotijo. Tisti delavci, ki imajo sedaj po \$7.60, bodo potem prejeli \$3.25, navadni težak pa 2.15 za deset ur dela.

Torej naj vsakdo dobro premisli, kaj smo imeli do sedaj, ker človeka ne moreš smatrati za prijatelja, dokler ga v nesreči ne preizkusiš.

Anton Lekše, 245.

O tehnokraciji

San Diego, Cal. — Ustava Združenih držav pravi, da vsako lahko piše, govori in tudi veruje, kar se mu ljubi, dokler to dela mirno in v mejah zakona. Vsi tedaj se tudi jaz dovoljujem oglašati in v upam, da mi uredništvo ne bo odreklo malo prostora v Prosveti.

Predno nadaljujem, prosim čitatelje, naj mi oprostite morebitne napake, ker nisem pisec, marveč le preprost vrtnar. Tudi ni moj namen koga žaliti ali napadati in obratno tudi jaz ne želim nikakega obrekovanja.

O tehnokraciji vem, da večini naših ljudi ni nič znanega, čeprav je Slovenski ameriški koledar od leta 1934 napisal v ta namen eno stran. Tudi Prosveta, kolikor se spominjam, je takrat priobčila en dopis. Oba dopisa sta bila kratka in še ne prepričana, da bi bila tehnokracija izvedljiva. Omenjeni koledar vprašujoče piše v zadnjem odstavku sledeče:

"Obetajo se nam torej zlati časi, samo vprašanje je, kdo nam bo dal toliko prostega časa, kdo nas pošlje tako zgodaj v pokoj in kdo nam bo preskrbel tako lepe dohodke. Če bodo tehnokrati kos tej nalogi, jim bomo brez pridržka priznali, da so fantje od fare."

Izvrstno, kateri je to spisal. Od tedaj pa do danes se je veliko spremenilo. Danes ima tehnokracija dokaz za vsako besedo, ki jo izgovori. Predno

bom v prihodnjem dopisu nadaljeval, bi prosim naše pisatelje, katerim je znana tehnokracija, naj se oni oglašajo in pišejo v prid nji v Prosveti. Naj podujejo naše rojake in ostale, ker prepričan sem, da jim pero bolje teče od rok kot meni, navadnemu trpinu. Če se pa res noče odzvati nihče drugi, potem bom pa sam nadaljeval.

Sem član tehnokracije že več let in naše gesto je: "Eden za vse, vsi za enega."

Matt A. Turk.

Metropolske iskre

Cleveland. — Hvala br. uredniku, ker je dal v Prosveto dopis našega zastopnika in predsednika društva 147, v katerem me je do dna razkrinkal. Kaj ga je spekel? Jaz sem le poročal, kar je Enakopravnost poročala dne 5. septembra. In kaj je bilo tam tiskano? Evo vam! "Znani zastopnik naprednih listov Anton Jankovič, po domače 'večni popotnik', se poda za nekaj tednov na agitacijsko potovanje za dnevnika Prosveto in Enakopravnost in za tednik Proletarce ter revijo Cankarjev Glasnik. Obiskal bo sledeča mesta ... od koder bo točno poročal o delavskih in drugih razmerah."

V isti številki je tudi Jankovičev dopis in poročilo o proslavi SNPJ v Strabanu. Če bi šel jaz na potovanje za Prosveto in Proletarce, bi tega ne sporočal Enakopravnosti, ki je že dal časa v nasprotju z obema listoma, posebno a Prosveto in njenim urednikom.

Kaj pa sedaj? Vsi tisti, ki smatrate, da sem jaz kriv, dvignite roke! (Nekaj rok vidim tudi iz metropole.) Vsi tisti, ki smatrate, da se sme poročati o dvoreznejih iz metropole, dvignite roke! Večina zmagal! Torej naprej s poročili! Zdaj gremo nekaj let nazaj.

Ko si je SSPZ osnovala svoje lastno glasilo, so poslali ponudbo za tiskanje glasila tudi tiskarni SNPJ. Upravištvu te tiskarne je dalo precej nižjo ceno kakor Enakopravnost. In tako je pri E. nastala velika jeza. Bledetalo se je tudi v Collinwoodu in prišlo je tudi meni na uho. Ko sem se oglašil v Chicago, sem stopil k upravitelju Filipu Godini in vprašal, kako in kaj ter povedal, kaj se govori. Odgovoril mi je, kar sem sam mislil, to je, če niso hoteli, da se njih glasilo tiska v tiskarni SNPJ, čemu so potem poslali ponudbo? Takrat sem tudi vprašal, koliko naročnikov ima Prosveta (dnevnik) v Clevelandu, koliko jih je izgubila po ustanovitvi E. in dobil sem približno številke. Če bi tega ne storil, bi tudi ne pisal. To je torej pribito. Da so storili škodo, je pa sam priznal.

Da so nekateri hoteli pustiti Prosveto radi mene? Da, grozili so in se izgovarjali name, ker so dobivali Naprej. Iskali so dlako v jajcu in jo našli. Imamo tudi nekaj tehnokratov, vsaj za enega vemo, ko se je žena izgovarjala radi Barbice, ampak zadeva je bila čisto judovska. Pri društvu ni bil "gut" privatni biznes. Tretji je enkrat na seji rekel, da napadam list Naprej, on pa ljubi Naprej.

Bil pa je kriv Molek. Da so se kregali, popotnik je pa jamaral. Molek je držal s Finsko, ne z Rusijo, jaz pa ne z Wit-

kovcem (kijub temu me ima rad) in tako je bila jeza. Mi poznamo društvenega predsednika, ki pravi, da se ne more naročiti na Prosveto, ker preslabo dela, naročen pa je na Naprej. In tega sem jaz kriv??? Znani so nam Clevelandčani, ki nimajo copakov za Prosveto. Izgovor je: "Imam Enakopravnost." Da ni tega lista, bi se naročili na Prosveto, ker jih je še veliko, ki po nobeim pogojem nočejo Ameriške Domo-vine.

Kar se tiče veselja našega društva, smo jih znali oglašati že zadnjih 15 let. Nikamor nisimo hodili po navodila, kaj bomo točili in kaj dali na mizo. Naše društvo dela veselice največ radi družabnosti. Je tudi največ žrtvovalo za delnice doma, kjer imajo sedaj drugi prednost pred tem društvom. Mi smo delovali prej predno smo poznali kakšne popotnike, da smo spravili skupaj denar za stavbo, s katero se sedaj drugi ponašajo in poleg stavbe tudi oglašajo sebe.

Kar se tiče naše blagajne, hodijo k nam po novac na vsako sejo. In tudi veliko jih je, ki ne odidejo praznih rok, ker smo zelo radodarni. Če pridejo od Cankarjeve ustanove, dobe podporo. Če pridejo Jadrančani, dobe oglaš in člani gredo na njih priredbe. Če pridejo Verovčiki, ali od soc. Zarje, ali od Slovana, dobe oglaš. Od Svobode smo kupili 10 vstopnic za zadnjo veselico, prav tako od Naprednih Slovencev 137. Jaz upam, da bomo toliko prejeli, da bomo plačali naše stroške.

Do danes nisem še nikomur branil, naj ne gre v cerkev, čeprav jaz ne hodim. Do danes se tudi nisem nikomur branil pišanje, pa naj bo kakršnakoli. Ampak kdor hoče biti natreskan, naj se drži od javnih prostorov. Nekateri, ki so v opitem stanju, delajo prepri, pride pretop in policijski voz. Če se to zgodi v dvorani, gre v policijske knjige in lahko vzamejo dovoljenje za ples. Ko sem šel nekoč po plesno dovoljenje, je mr. Johnson zagrozil nekemu od enega izmed naših domov, ako bo tam pretop, jim ne bodo več dovolili plesov. Mar se naj sedaj treniramo, da bomo zagovarjali pijančevanje? O ti uboga naša kultura, o kateri že govorimo in pišemo 30 ali 35 let! Too bad, too sad!

Naj bo zaključek ta, da ta dopisnik ne piše mleka. Malokdaj, ker ne gre vsak dan mimo Mihevčevih krav. Tudi ne sili nikomur mleka ne šnopsa, ne piva ne vina ne drugih pijač. Kdor hoče piti, naj si sam preskrbi. Če je natreskan, naj gre spat, ne pa na oder, da napravi "spič". Naj ne gre plesat, ker lahko pade po tleh, naj ne išče debat s treznimi ljudmi, ker takemu pijača iz ust leti. Vesele in zabavne ljudi naj pusti, da se zabavajo.

Kaj delajo Irci, bom jaz več vedel kakor popotnik, ker jaz delam z njimi in, believe me or not, ako pride kdo na delo in diši po alkoholu, ne bo "ronal" drugam kakor domov in ga ne bo več nazaj. To se je zgodilo že stoterim. Ni jih več. In odkar je Ness varnostni direktor in boss nad poljejo, jih je tudi tam šlo že več domov, ker so bili natreskani in niso več polici-ja. To so fakti.

Kdaj bo moj "razkrinkac" razkrinkal Enakopravnost, ker so ga likvidirali, ko je dejal, da ne bo več "pegljal" na drugo vijolino? Bog s teboj pomagaj listu, ki si ga pomagal ustanoviti. Moram pa reči, da je Vatro Grill gentleman, ker veruje v svobodo tiska in da dopisniku pravico do zagovora. To uslugo je dal meni, ne da bi ga trelal s čimkoli. Sodnik Frank Lausche mi je tudi zadnjič dejal v Newburghu, da sem fajn fant in naj se nikogar ne bojim. Upam, da mi bo tudi Ivan Molek dal prostor od časa do časa.

To bo dovolj za enkrat. Kar se drugih tiče, upam, da ne bo nič hudega, vsaj od Milana ne, ker me je zadnjič na farmi tretal z good whiskey. O yes, za zdravje včasih popijem glazek dobrega žganja, če me potreta dober prijatelj. Torej smejajmo se, ti pa razkrinkaj še Enakopravnost, hahaha!

Frank Barbič, 53.

Mesec avgust

v vojni zgodovini

V Nemčiji, na Angleskem in tudi drugod svetu sodijo, da bo ta mesec odločil mesec za spopad med obema glavnima nasprotnikoma v sedanjih vojni, Nemčijo in Veliko Britanijo. (V prihodnjem letu!) Če pogledamo koliko v zgodovino, se tudi lahko prepričamo, da je bil mesec že od nekdaj najbolj prikladen za velike in važne vojne podvige.

Na dan 2. avgusta l. 216 pr. Kr. je bila odločena bitka pri Kanah, ki velja še danes eno najslavnejših bitk zgodovine. Dne 2. avgusta l. 48 pr. Kr. je rimski vojskovođa Julij Cezar zmagal pri Farzalu in utemeljil svojo moč. Dne 8. avgusta 378, se je bila bitka med Zapadnimi Goti in Vzhodnimi Rimljani pri Odrinu. Na dan 24. avgusta 410 kralj Zapadnih Gotov Alarich zavzel Rim. Dne 10. avgusta 955, je dobil bitko pri Augsburgu s sodelovanjem vseh nemških plemen cesar Oton I. Dne 23. avgusta 1268 je podlegel Kardin, zadnji Hohenstaufovec, pri Tagliacozzi vojski Karla Anžovskega. Dne 26. avgusta 1278 je izgubil bitko Otokar Češki proti Rudolfu Habsburškemu.

Serijski bitki v avgustu se nadaljuje skozi leta. Dne 21. avgusta 1485 je končal Henry VII., dotedanji grof Richmondski pri Bosworthu niz dolgih vojn med "belo in rdečo Rozo". Dne 29. avgusta 1526 je padel zadnji madžarski kralj Ludovik II. v bitki proti turški sultanu Sulejmanu II. Nizozemski grof Albert je izvojeval dne 10. avgusta 1557 pri Quentinu svojo največjo bitko proti vojski francoskega kralja Henrika II. Dne 13. avgusta 1716 je princ Evgen porazil Francoze, nato prej, dne 5. avgusta, pa Turke.

Za Napoleona Bonaparta je bil mesec avgust vse prej nego mesec sreče. V avgustu 1798, bila uničena Napoleonova mornarica pri Alkiru. V dnevih od 26. do 30. avgusta 1813 doživel Napoleon hude vojaške poraze pri Kulmbachu, Kulmu in Nollendorfu. Dne 31. avgusta 1813 so se borili z uspehom proti Francozom tudi Španci pri Ridassou. V vojni l. 1871 je bila nemška zmaga nad Francijo od čena ravno meseca avgusta. Svetovna vojna se je začela z zavzetjem belgijske trdnjave Liège dne 6. avgusta 1914. In sedanje velike med Anglijo in Nemčijo so se začele di v avgustu. Vse kaže, da se bodo ta mesec zgodile še velike važne stvari.

Nenavadni poklici

Kje bi lahko dobil ovratnike št. 48?

Kdo dobavlja zmrznjene muhe kot hrano zabe?

Ali je mogoče kje kupiti človeško mleko?

Ce želite odgovora na takšna vprašanja, daj se obrnite samo na Donnelly's Red Book Service v New Yorku. Ta informacijska sarna se ponaša, da lahko postrže z odgovorom na vsako vprašanje, vsaj na 99 odstot vseh vprašanj. Seveda zahteva za odgovor ko odškodnino, ki sicer ni velika, a ker do va vsak dan povprečno 300 vprašanj, cve njeni posli imenitno.

Eddie Broadway v St. Louisu si je izmislil originalno postrežbo klientom. Vsa v brzi s svojim motornim kolesom po cestah mestu in okolici, zlasti v okolici, sem in ter išče avtomobilov, ki bi imeli kakšno škodbo v lučih. Te poškodbe lahko takoj pravi, kajti v svoji prikolici ima vse motornike in pripomočke. Seveda ne dela za zastonj, a ljudje v zadregi mu plačujejo to še več, nego sam zahteva.

Iz grenke izkušnje si mesi neka gospa Bgersova svoj vsakdanji kruh. Pred nekaj leti je dala svoje dragoceno opremljeno stanovanje za nekaj časa v podnajem, a ko se vrnila, je našla razbite antene stole, drugo no steklenico in drobnjavo v kosih, čajne sode brez ročajev, luknje v blazinah, itd. Rodgersova je imela precej muke, preden našla prave specialiste, ki so ji te stvari popravili. Ko jih je pa zbrala, je enostavno našla ustanovitvi podjetje za posebna popravila, ki ima dela in dobička dovolj.

A tudi popolno poroko z vsem, kar spazaven (razen ženina in neveste), vam lahko dobavijo v Ameriki. Trdka "Wedding Bassy" skrbi za to, da dobe vsi sorodniki in jatelj pravočasno povabila, da pridejo cvetke, prstani in mrzli narezki v pravem tisku ku na pravo mesto, a ves poročni sprejem vsemi družicami, drugim in svati ter pricvadi pod vodstvom izkušenih strokovnjakov tako dolgo, da gre vse v redu.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 25. oktobra 1920)

Domače vesti. V Aliquippi, Pa. je bil morjen 27-letni Anton Selan iz Česnice Ljubljani, član SNPJ.

Delavske vesti. V Alabami so prepovedali shode stavkajočim rudarjem.

Iz inozemstva. Vlada v Beogradu je okle monarhijo v Jugoslaviji, ne da bi bila palka na ustavodajno skupščino.

Sovjetska Rusija. Na pritisk Moskve je rala Poljska izgnati ukrajinske nacionalne

Iz socialističnega programa

Dne 20. oktobra t. l. smo na slovenski prirediteljski klub št. 1 JSZ v Chicagu poslušali tudi Arthurja McDowella, kandidata socialistične stranke za guvernerja države Illinois — in ali smo na lastna ušesa, da je ta delavski kandidat indirektno agitiral za Roosevelta.

Na kakšen način je McDowell agitiral za Roosevelta? Na takšen, ker je rekel, da je Roosevelt v zadnjih osmih letih pobral svoje socialne reforme iz programa socialistične stranke!

Govornik je sicer rekel, da je Roosevelt jemal svoje reforme iz socialističnega programa iz leta 1912, kar pomeni, da je šel dvajset let nazaj — in kar bi tudi lahko pomenilo, da je nazadnjak! — ni pa rekel niti z eno besedico, da je bil socialistični program iz leta 1912 slab program in da ni bil več potreben ameriškim delavcem leta 1932.

Iz tega lahko sklepamo, da je bil program socialistične stranke iz leta 1912 še vedno dober in potreben leta 1932 — in če se ne motim, je v bistvu isto ponovila leta 1932 tudi socialistična stranka.

Kaj hoče McDowell s tem doseči, nam ni jasno, vsekakor je pa hotel narediti vtis, da je bil socialni program demokratske stranke leta 1932 tako zanič, da ga je Roosevelt zavrgel in se je poslužil socialističnih točk za svoje socialne reforme in delavske zakone, ki jih je začel uvajati v letu 1933. Ni pa s tem rečeno — in tudi McDowell ni rekel tega, kar mu je v čast — da so tiste socialistične točke izgubile svojo važnost za ameriške delavce, ko so jih uveljavljal predsednik Roosevelt, kongres in vrhovno sodišče.

Demokratsko načelo je, da socialisti kritiziramo poleg drugih tudi sami sebe — da pribijemo svoje napake kakor napake drugih. To je važno, če hočemo biti pošteni in pravični zagovorniki demokracije ter objektivni kritiki. In ko bi začeli s kritiko pri sebi, bi morali priznati, da smo prav tako — sebični in nevaležni kot so večina drugi.

Naša velika napaka je bila in je še — pri mnogih je celo sveta dogma — stališče, da socialne reforme so le tedaj dobre in efektivne, če jih uveljavljajo in izvajajo socialisti sami — če jih pa uveljavljajo in izvajajo drugi, ki niso socialisti po imenu, tedaj je treba iste reforme omalovaževati, kakor da jih ni. Ampak s takšno taktiko ne bomo pridobili večinske mase delavcev, naj so ti še tako preprosti in zabiti! Delavci vedo, da je stvar zanje dobra, kadar je res dobra — in ni ne vprašajo, odkod stvar prihaja, če prihaja od socialistov, Rooseveltov, Norrisov, La Follettov in drugih naprednih ljudi.

To bo med drugim menda vzrok — zgoraj omenjena ozkosrčnost in dogmatičnost — da socialistična stranka v Združenih državah ni v 40 letih prišla nikamor. Preveč važnosti polaga na ime, na lupino kakor na jedro, na stvar samo.

McDowell je mislil, da je udaril po Rooseveltu, češ, sam ni imel ničesar, pa je moral priti k socialismu po osnutke za dobre socialne zakone — ni pa pomislil, da je naredil Rooseveltu — poklon. Kdor se uči od socialistov, ne more biti nazadnjak! Na ta način je socialist McDowell indirektno naredil reklamo Rooseveltu!

Danes ni to nič čudnega, kajti v čudnih časih smo. V tej volilni kampanji vidimo "klube demokratov za izvolitev republikanca Wilkieja" in "klube republikancev za izvolitev demokrata Roosevelta!"

Dalje vidimo stare socialiste, pionirje, ki so že 30 do 40 let v socialističnem gibanju v Ameriki, ki odprto agitirajo za Roosevelta — na drugi strani pa vidimo Thomasove socialiste, ki predavajo, da Roosevelt "bolj in bolj posnema Hitlerja — z velikanskim oboroževanjem za vojno, gestapizacijo federalne policije in z drugimi hitlerskimi naredbami." Isti predavatelji pa v isti sapi delajo — kakor McDowell — reklamo istemu Rooseveltu s trditvijo, da je Roosevelt pobral socialistom ves minimalni program, s čimer so sami s seboj v protislovju, kajti, če Roosevelt jemlje socialism minimalni program, ne more posnemati Hitlerja, ki ni socialism vzel ničesar drugega kot ime! — Končno isti predavatelji ne vedo, kaj govorijo; kajti, če bi Roosevelt res posnemal Hitlerja, bi oni že bili v koncentracijskem taborišču in ne bi mogli govoriti največjih nesmiselnosti!

Zares so čudni časi. Čudni so tudi ljudje, ki se v teh časih ne morejo najti.

Reprezentantje jeklarskih delavcev na zborovanju v Bethlehemu, Pa., na katerem je Philip Murray, direktor CIO, govoril o organizatorični kampanji med delavci v tovarnah Bethlehem Steel Corp.

Sovjetska bojna letala nad Moskvo.

POLOM

EMILE ZOLA

ROMAN IZ VOJNE L. 1870-71

Preložil VLADIMIR LEVSTIK

(Se nadaljuje.)

Nato je prišel za Weissom, ki je ves sren hotel domov proti Muehlhausenu.

"Z brcami v rit, gospod, z brcami v rit, tja do Berlina!"

Cetr ure nato je javila druga brzovjaka, da je morala armada pustiti Woerth in da se umika. Ah, kakšna noč! Rochas, razbit od zapanosti, se je bil zavl v svoj plašč in je spal na zemlji, ne išoč zavetišča; tako se mu je dogajalo neredokodaj. Maurice in Jean sta bila zlezla pod šator, kjer so se že tiščali Loubet, Chouteau, Pache in Lapouille, glavo na telefonjaku. Prostora je bilo za šest mož, ako so skrčili noge. Loubet je najprej oveselil vse tovariše navzlic njihovu gladi s tem, da je prepračil Lapouilleja, da bodo drugi dan delili kuretino; toda preveč trudni so bili, hrčali so, pa makar če bi prišli Prusi. Jean je ostal za hip, ne da bi se ganil, stisnjen tesno k Mauriceu; navzlic veliki trudnosti ni mogel brž zaspati; vse, kar je pravil ta gospod, mu je šumelo v glavi. Oborožena Nemčija, brezštevila, vse požirajoča! In dobro je čutil, da tudi njegov tovariš ne spi, nego premišljuje o istih rečeh. Nato se je ta nestrno odmaknil, in sosed je razumel, da mu je na poti. Med kmetom in naobrazencem je ležala sovražnost instinkta, odpor sloja in vzgoje kakor telesen stud. Jena je navdajal z bog tega brleč sram; delal se je majhnega in skušal uiti sovražnemu prepiranju, ki se mu je tu razodevalo. Kadar je nje tam zunaj prihajala hladna, je postajalo v šatoru tako vroče od stlačenih teles, da je akoč Maurice, kakor zbehan od vročice, mahoma na prosto ter šel ležat nekaj korakov dalje proč. Uboji Jean se je valjal v mučnem polnu, kakor da ga tlačijo mora; nekaj ga je bolela žalost, da ni ljubljen, nekaj slutnja neizmerne gorja, ki ga je silil prihajati v diru, tam odnekod iz globoka, iz dna neznanih skrivnosti.

Ure so tekale in tekale, in vse nepremično taborišče se je zdelo kakor pogreznjeno v nič pod pritiskom široke, zle noči, kjer je viselo tisto strašno nekaj, ki mu doslej še nihče ni vedel imena. Iz jezera sence je vzplanila tuintam speča postava, nenadno grgranje se je začelo iz nevidnega šatora — mučne sanje vojaka. Nato so vstajali glasovi, ki jih nisi mogel spoznati: prhanje konj, rožljanje sabelj, beg zakasnelega postopaka, in vsi običajni šumi, ki so se odevali v zvenketom pretenju. Naenkrat pa se je blizu kanton zasvetil velik sijaj. Živo je obsijal bandero, pokazalo se je piramide v ravnini vrsti, pravilne in svetle cevi pušk, oblite z rdečkastimi odsevi, podobnimi svežim curkom krvi; in temne, ravne sence straž so se prikazale v tem nenadnem ognju. Ali je bil to sovražnik, ki so ga poveljniki napovedali že drugi dan in ki ga je prišla vojska iskati iz Belforta v Muehlhausen? Nato je plamen ugasnil med širokim iskanjem; bila je samo gromada iz svežega dračja, prej toliko časa trpinčena od Lapouilleja: tlela je dolge ure, a zdaj se je razplamnela kakor slama.

Jean, prestrašen od tega sijajnega bleaska, je planil iz šatora; toliko da ni trčil v Mauricea, ki se je opiral na komelec in gledal. Že se je bila vrnila noč, še temnejša nego poprej; moža pa sta ostala zlektna na goli zemlji, par korakov drug od drugega. V dnu teme, njima nasproti, ni bilo več ničesar razen okna pristave, ki je sijala še vedno, in razen tiste izgubljene sveče, ki se je zdelo, da straži mrtveca. Koliko je utegnilo biti na uri? Dve, mor-

da tri. Generalni štab tam doli gotovo ni bil legel k počitku. Silil se je širokousti glas generala Bourgain-Desfeuillesa, ljutega od te prečute noči, ki jo je mogel prečuti le s pomočjo grogov in smodk. Novi telegrami so prihajali, stvari so šle po vsej priliki slabo, in sence štafet so brezumno in nerazložno galopirale semintja. Sililo se je peketanje, čule so se kletve, prihajalo je kakor zadušeni smrtni krik, sledilo je strahotno molčanje. Kaj je bilo to? Konec?

Takrat sta Jean in Maurice v suhi, visoki senci spoznala polkovnika de Vineuil, ki je naglo stopal mimo. Z njim je bil menda štabni zdravnik Bourroche, debeluhar z levjo glavo. Obadva sta menjavala brezvezne besede, tiste šepetane, nepopolne besede, ki jih slisi človek v hudih spanjakh.

"Iz Basela prihaja... Naša prva divizija uničena... Dvanajst ur boja, vsa armada se umika..."

Polkovnikova senca je obstala ter poklicala drugo senco, ki je hitela z lahkotnimi koraki, fina in korektna.

"Ali ste vi, Beaudouin?"

"Da, gospod polkovnik."

"Ah, prijatelj, Mac-Mahon — poražen pri Froeschweilerju, Frossard poražen pri Spichernu, de Failly pribit med njima dvema, ne more koristiti, ne more se ganiti... Pri Froeschweilerju — en sam zbor proti celi armadi; čuda junaštva. In vse je proč, vse: razkrojeno, panika! Francija je odprta sovražniku..."

Solze so mu zadavile glas, še nekaj nerazločnih besed mu je prišlo preko ust; nato so vse tri sence izginile, kakor da so utonile ali skopnele.

Maurice je bil vstal, trepečoč z vso svojo dušo.

"Moj Bog!" je jeknil.

Ni se spomnil ničesar drugega; Jean pa, ki mu je bilo srce oledenelo, je zamrmral:

"Ah, prokleto reč!... Ta gospod, vaš so-rodnik, je imel vendarle prav, ko je rekel, da so močnejši od nas."

Maurice, ves iz sebe, bi ga bil zadavil. Prusi so močnejši od Francozov! Njegov ponos je krvavel od teh besed. Toda kmet je dodal mirno in v svojem glasu:

"To pa nič ne ve, vidite... Zaradi klofute še ni, da bi se človek podajal... Treba pač, da udarimo vseeno."

Toda pred njima se je vzravnala dolga postava. Spoznala sta Rochasa, ogrnjeneja še v svoj plašč; morda so ga vzdramilo blodete govornice in dihi poraza iz trdega sna. Vprašal je in hotel vedeti, kaj je.

Ko je razumel, z največjim trudom, so se mu napolnile prazne otroške oči z brezmejnimi strmenjem.

Več nego desetkrat je ponovil:

"Poraženi? Kako poraženi? Zakaj poraženi?"

In zdaj se je na vztočno belil dan, siv, neizmerno žalosten dan nad spečimi šatori, v katerih enim so se začeli risati zemljasti obrazi Loubeta in Lapouilleja, Chouteau-a in Pacheja, ki so še vedno hrčali z odprtimi usti. Zalna zarja je vatajala izmed sajastih megla, ki so se bile dvignile tam spodaj iz oddaljene reke.

(Dalje prihodnjik)

Pikolo je začuden zrl za urno odhajajočim gostom Komarjem.

V prijaznem tihem kotičku restavracije "Pri severnem medvedu" je sedel kakor vsak večer poročevalec Logar. Urica brezskrbnega počitka po končanem delu mu je postala že življenska potreba. Včasih je prisledla k njemu natakarka Stefi, če ni imela služajno mnogo gostov.

Stefi je bila prekrasno dekle. Zdelo se je, da jo je darovalo jasno italijansko nebo mrzlemu severu kot tolažbo v neprijetnih, meglenih, jesenskih dneh. Celo Logar, kateremu ni mogel očitati niti najbolj fanatični pedant najmanjše zakonske nezvestobe, se je vdal čaru njenih žarnih oči in skril iz prednosti, takoj ko jo je spoznal, svoj poročni pristan globoko v tajni predal svoje listnice.

"Gospod Adolf — dovolite, da vas kličem po imenu — zaupati vam imam veliko tajnost!"

Kakor uglasbena bajka so se zdele te besede Logarju, in iz praznil je kozarec renskega vina, hoteč prikriti svojo notranjo razburjenost.

"Gospodična Stefi, dobro me poznate! Odkrijte svoje srce, vas najzvestejši prijatelj poslušal!"

"Pravila sem vam že, da je cilj mojemu hrepenenju: postati gledališna igralka. Žalostne razmere so mi za enkrat prečrtale račune, postavivši me v restavracijske prostore. Niti to življenje brez vsake poezije, niti ponudbe in opazke večkrat že opitih gostov me niso mogle oropati idealov. Skoro vsako noč prebiram drame in igrokaze, čez dan pa opazujem s pazljivim očesom ljudi, ki so moji najboljši učitelji v gledališki umetnosti."

Toliko le kot uvod! Pred približno enim mesecem sem iz izposodila od domače hčere brez njene vednosti najlepšo promenačno obleko — dragocene črne čipke na vijoličasti svileni podlagi. Ne sodite me krivo, gospod Adolf! Istotako sem si izposodila pri naši sobarici njen široki klubok. Glede klubokov ima naša sobarica boljši okus od domače hčere. Solčnik, pahljača in popolnoma moderna košata frizura, kakršne nikdar ne nosim, ki je pa pristojala kluboku in obrazu, so izposodila mojo toaletno in šla sem na razstavo. Ničesar nisem vedela o tekmi za lepoto, ki se je imela tam vršiti. Svojo ulogo kot ponosna, svoje lepote zavedačica se, nepristopna kontesa, sem igrala izbornu. Stavim, da bi moji opazovalci neusmiljeno pretepli črna, ki bi jim povedal resnico, ozmerjaje me z natakarko. Pri tekmi je dobila Gaby Thonissen največ glasov, dvestotirideset glasov več, kakor najbližja njena tekmovalka. Jurija ji je izročila priznalo darilo: zlate uhanе z briljanti. In ta Gaby Thonissen sem bila — jaz! Svojega pravega imena nisem smela povedati, saj veste, radi samovoljno izposojenih stvari! Kmalu sem se vrnila domov, ne da bi se bila udeležila plesa, prirejenega v čast novoizvoljeni kraljici lepote, in čez pol ure je Stefi že stregla gostom. V dokaz — evo vam, gospod Adolf! — tukaj etui z uhanji, tu pa izrežek iz tujkajnjega ilustriranega tednika z mojo sliko in daljšim popisom tekme. Iz popisa razvidite, s kako fantastično, skrivnostno meglo se je znala odeti neznana kraljica Gaby. In sedaj pomislite! Slavna sem, toda to slavo uživa Gaby Thonissen, te slave ni deležna Stefi in to le radi obleke! Sicer pa lahko zaznamujem v svojem življenju vesel trenutke, ko je ženska ničemurnost v meni slavila svoje trumfe."

Ves srecen, zamaknjen v za-metasto tmino njenih oči je poslušal Logar njeno naivno pripovedovanje. Komaj daljši presledek, v katerem je še odmeval glas njenih zadnjih besed, ga je nekoliko iztreznil.

"Da nisem bil sam navzoč pri omenjeni tekmi, da nisem sam podrobno popisal toalet odlikovane kraljice in njenih dvih dvornih dam, pri čemer ste mi pomagali prav vi, gospodična Stefi, s svojo žensko izkušnostjo, bi vam težko verjel, toda dragoceni uhanj, podobnost slike z vašo rajsko prikaznijo, preženeje sleherni dvom. Toda stoji, izborna ideja! Pojdete li jutri z mano na razstavo? K sreči ne bo nobenega kongresa. Ne bo vam treba nastopati kot igralka v bogve kakih ulogah, kot Stefi mi še najbolj ugajate! Tudi jaz bi

rad opazoval življenje in lepoto svetovne razstave ne kot vester poročevalec, marveč kot navaden obiskovalec, ki ne čuti na sebi nikakih spon. Jutri po kosilu pridem po vas!"

"In jaz vas počakam! Kako bo lepo, koliko zabave! Hvala vam iskrena za vabilo! Usmilili ste se ptice, ki si je v kletki usode pohabla peroti, peljati jo hočete v prosto naravo, pod jasno nebo, kjer pozabi — če tudi le za par trenutkov — kletke in nemile usode. Ko se pa vrne v prejšnjo ječo, ji bo lajšal spomin na prežite ure vao težo zopetnega suženjstva. Lepih trenutkov je zelo malo v življenju človekem. Teh ni vredni oni, ki jih hote zamuditi! In, kaj ne, ves čas se bo vna menila o gledališču? To bo praznik zame!"

Prisrčno je stisnila natakarka roko svojemu prijatelju in s hvaležnim, pomenljivim pogledom izginila v kuhinjo. Logar je pa sanjal sladke sanje o solčni prostosti in strogo prepovedanem sadu.

Ob določenem času se je napotil Logar s svojo spremeljevalko k razstavi. Bil je izredno dobre volje.

Dasi je bila zgodnja popoldanska ura, je opazil že od daleč od vhodu v razstavo, veliko gnečo ljudi. Vedel je natanko, da se ne pričakuje nobena kronarna glava in vendar so se bliskala v solčnih žarkih godala mestne godbe. Ves odbor svetovne razstave je bil v fraku in klaku, med množico so pa švigali neumorni poročevalci in reporterji.

V Logarju se je takoj vzbudila časnikarska radovednost. Pospešil je korake, preril se skozi gnečo, potisnil na lahko svojo spremeljevalko skozi ozki vhod, stopil za njo — godba je zaigrala impozanten tuš, nad vhodom je zaplapolala velika belgijska zastava, občinstvo pa je viharno pozdravljalo v vseh evropskih jezikih.

Tak sprejem! Čudila se je Stefi, čudil se je Logar. Prišlo je vse tako nepričakovano, tako hitro! Je li bila prirejena ovacija vračajoči se kraljici lepote, se je li nameraval odlikovati odlični zastopnik publicitete? Množica je še vedno vzklikala, dokler ni slednjič stopila deputacija odbora na posebno znamenje iz pozavnice k došlemu paru.

"Vaše blagorodje!" Globoko se je priklonil predsednik pred vso zbežano Stefi. "V imenu odbora naše svetovne razstave vas najpriproneje pozdravljam! Boginja Fortuna vam mora biti zelo naklonjena — toda tudi mi občutimo njeno naklonjenost. S svojim prihodom, dražestna gospodična, ste dopolnili prvi milijon obiskovalcev naše razstave. Kot mal spomin na ta velepomembni trenutek v življenju naše razstave blagovolite sprejeti to hranilno knjižico z vložkom desetih tisoč frankov. Mestni svet vam pa daruje dragoceno zapeljivost. Ako pa smem verjeti francoskemu poročevalcu, s katerim sem pravkar govoril, je ta trenutek še veličastnejši, kajti naša kraljica se je zopet prikazala na pozorišču svojih triumfov. Živela kraljica lepote, Gaby Thonissen!"

Godba in navdušeni klici so sledili temu pozdravu. Kakih deset fotografov je sprožilo istočasno svoje aparate.

"Tudi vi, gospod Logar, bodite nam dobrodošli!" Predsednik je krepko stisnil roko svojemu znanцу. "Smatramo dobrim znamenje, da je prišel zastopnik osme vilevlasti — časopisja — drugi milijon. Kjer podpisajo publicisti v taki meri naša kulturna stremeljenja, ne izostanejo uspehi! Dovolita, cenjena slavljenca, da vaju tem potom vabim v restavracijski paviljon, kjer je že pripravljen dinner!"

Zopet je zaigrala godba. Predsednik je pohitil roko gospodični Gaby, za prvim parom so se uvrstili drugi, odbor, domači in tuji razstavljalci, časnikarji in še mnogo drugega uglednega občinstva.

Pri izbranem kosilu je bil sam slavljenec časnikar Logar slabe volje. Kako je hrepenel biti sam s Stefi, toda usoda se ni ozirala na njegove želje! Slutil je, da je to zadnji sestanek. Izgubil je prijateljico, izgubil družbo pri bodočih večerjakh. Saj bi bila Stefi tudi nespa metna opravljati še nadalje službo nar-karice, sedaj ko je zaslovela po vsej Belgiji pod imenom Gaby Thonissen kot kraljica lepote in kot milijonski gost v svetovni razstavi, sedaj ko ima dovolj

pripomočkov in celo vrsto novih prijateljev in dobrotnikov, ki ji bodo gotovo ugledali pot do gledališča. Najbolj ga pa je jezilo, da bo moral poročati o tem dogodku domačemu listu, da bo moral lagati o veliki sreči, ki je doletela list, ker je pričel bas njegov poročevalec drugi milijon. O Gaby bo treba seveda previdno pisati, saj bo njegova žena že itak ljubosumna, ko bo brala, da je tako krasni dami prvi sledil — njen mož. Edina dobrota so se mu zdeli v tem trenutku kongresisti. Tu si poišče lečila za blamirano samoljubje in za izgubljeno prijateljico.

Ne godba, ne pičala, ne vesela okolica, niti hvaležni pogledi krasne sosedice niso pregnali temnih njegovih misli. Bil je kakor nagrobni kamen sredi krasnega cvetočega vrta.

Truden, izmučen in zaspan se je vračal Logar nekaj dni pozneje od mednarodnega kongresa, na katerem se je razpravljalo o spalnih boleznih. Trypanosomi, povzročitelji te bolezni, so se ga polasčali, kajti njegovo odorno silo proti parasi tom so bili zmanjšali dogodki zadnjih dni.

V pestrejših barvah, kakor predavatelj, predstavljajo Pasteurjevega zavoda, si je predstavljaval bolj trypanosomov s krvnimi telesci, in ko je legal v posteljo, je bil prepričan o zmagi krutih nasprotnikov. Avtosugestija ga je uspavala in zaspal je...

Bruselj je počival. Popolnoma? Ne! V razstavi je nekaj praske-talo, kakor bi si napravil orjak pot skozi ozko odprtino. Čuvajevala trobenta je zapela, odgovorila ji je piščalka mestnega redarja in orjak se je odstranil, kakor da je čakal samo še tega znamenja, zadnje zapreke in velikanski zubelj je švignil proti nebu. Gorela je glavna palača belgijskega oddelka.

Tretjina meščanov je gledala od blizu in daleč uničujoče delovanje lačnega elementa. Tudi gospodinja, pri kateri je stanoval Logar, je bila zraven. "Pravila je okoli stoječim osebam, da je slutila že prej, da se bo ne-zgodo. Imela je namreč kar dve noči zaporedoma grozne sanje. Ko je prišla po dolgotrajnih debatah z gostobesednimi znankami domov, se je začudila, da ni še vstal njen gospod."

Požar je divjal dalje. Anglaški in francoski oddelki sta pogorela do tal in tudi v pariškem paviljonu je že gospodaril ogenj. Ves Bruselj je bil na nogah. Edino Logar je spal. Gospodinja je hodila v njegovo sobo, prisluškovala, mu li še bije srce in mu polagala mokre cunjne na čelo. Toliko novic o požaru, o svojih sanjah mu je imela povedati — in ta nesrečnej je spal.

Besneči plameni so se lotili starega Bruslja. Ves svet je že vedel o tej nesreči, posebni vlaki so vozili radovedne gledalce iz vse Belgije, poročevalec Logar je pa spal, trdno spal. Od njegovi

postelji so stali že trije zdravi, ki merili mu telesno toploto, li utripi srca, posvetovalec se majali z glavo. Iz male bolni-sobe je pa našla kmalu pot v nost skoro neverjetna vest, živi v Bruslju človek, ki je spal ves požar v svetovni raz-vi in ki je vrhu tega še — poročevalec. Bil je rekord. List posvečal enako številu kolon-žaru kakor prvemu slučaju s ne boleznijo.

Po hudem vsestranskem mru združenih ognjegasev se slednjič vendarle posrečilo u-titi divje elemente in skoro i-časno se je zbudil bolnik Lo-gar iz svoje dozdnevne bolezni.

Okreval je. Dasi je postal ven med svojimi stanovskimi variji zbog svoje velike s-voje poklic kot poročevalec, pokvaril, kajti šef mu ni m-odpustiti, da je zamudil najl-primiko ter prespal tak svet-dogodek.

Potrt na duši in telesu se vrnil Logar v svojo domov. Pri listu mu je bil odkazan o-lek za statistiko, v kateri a-bil precej izpopolnil na kon-sili. Tupatam se je izkazal v-pravega mojstra. In menda- no njegovi statistiki, koliko-tresov pride v enem stoletju vsakega posameznega Japona-koiko centimetrov raznih r-penih kač na vsakega Indij-enem letu, sta mu pripomogli-je bil poklican kot glavni-trudnik k časopisu, ki ga j-dajal statistični urad.

Večkrat se je spominjal-jeja bivanja v Bruslju, in p-o-vo je sledil vsem vestem, k-povzdigovala ter slavile novo-kazna na gledališkem odru-by Thonissen. V takih trenu-se je zaprl v svojo sobo in, k-je sam izračunal, je prišlo p-solz na vsako črko njenega-na. Žepno ruto je pa skrbno-val pred ženo; kajti človek e-more vedno izgovarjati z n-dom.

SLOVENSKA NARODNA
PODPORNA JEDNOTA

Adaja svoje publikacije in se po-list Prosveta za koristi, ter po-agitacije svojih družin in član-ov za propagando svojih idej. Ni-pa ne za propagando drugih pod-organizacij. Vsaka organizacija običajno svoje glasilo. Torej za-rični dopisi in naznanila drugih-pornih organizacij in njih druste-se ne pošiljajo listu Prosveta.

Listen to

PALANDECH'S
YUGOSLAV-AMERICAN
RADIO BROADCAST

Every Saturday, 1:30 to 2:30

STATION WHI

1480 kilocycles

(First Station on Your Dial)

Featuring a program of

Yugoslav Folk Music

Na svetovni razstavi

Damir Feigel

"Kaj pa te je privedlo sem? Sploh povej mi, če si res ti, ali je tvoj duh, ali imam jaz halucinacije, ali pa imaš ti brata dvojčka, ki je tak kakor ti in si mogoče ti ta dvojček? Zakaj tako molčiš? Ne poznali več svojega starega prijatelja, trgovca Komarja, Matevža Komarja? Kaj neki delaš tu?"

S temi vprašanji je obsul novodošli gost v bruseljski restavraciji urednika in poročevalca "Novega veka," Adolfa Logarja, ki je užival slasten zrezek.

"Pravkar premišlujem, na katero vprašanje bi ti najprej odgovoril. Osem vprašanj v desetih sekundah! Prijatelj, v tem si dosegel rekord! Prisedi! Vse zveš polagoma. Zrezek ne dopušča odlašanja, zato pa počakaj!"

In kakor bi se ne bilo pripetilo nič izvanrednega, je nadaljeval urednik Logar svoje kosilo. Komaj po zadnjem grgljaju se je obrnil k svojemu prijatelju.

"Sedaj razpolagaj z menoj! Nisi se zmotil! Pred tabo sedi tvoj prijatelj iz domovine. Že tri mesece sem tu. Še me je po-slal sam na svetovno razstavo kot poročevalca in čudim se, da nisi spoznal iz mojih člankov pravega dopisnika."

"Vse prav in dobro!" mu je

nato odvrnil prijatelj Komar, "toda v takem trenutku, ko zagledam po treh mesecih v tujem kraju, daleč od domovine, svojega prijatelja, bi že lahko zahteval od tebe vsaj nekoliko začudenja, presenečenja! Skoro te ne spoznam več, zrezek ti je ljubši od mene!"

"Zrezek se lahko skvari, najino prijateljstvo se pa ne more! Izpremenil sem se pa v toliko, da me ne spravi nobena stvar iz ravnotežja, zakar gre hvala edino le mojemu poklicu."

"Gotovo si potemtakem doživel mnogo zanimivega v tem času. Veselim se tvojega pripovedovanja. Štiri dni se že klamim po svetovni razstavi in kmalu mislim odgovoriti: Tvoje članke sem sicer prebral; če bi bil pa vedel, da se skriva moj prijatelj za tremi zvezdami, tvojim običajnim podpisom, bi jih bil bral seveda pahljiveje."

"Prostege časa, prijatelj, nimam mnogo. Opravka imam čez glavo z raznimi kongresi, ki se vrše kar zaporedoma. Danes imajo nacionalni ekonomski svoje klepno zborovanje. Pomisli, to je že sedeminatirideseti kongres. Nobenega nisem izpustil. Koliko truda zame! Najhuje se mi godi na medicinskih kongresih: Zdravniki in učenjaki znajo temeljito razpravljati o tej ali oni bolezni, kar cele armade bacilov

leta jo po zraku in poslušalec-lajik mora postati hipohonder. Tako sem zbolel za jetiko takoj po kongresu tuberkulozov ter bolehal kake tri dni, potem se me je lotila azijska kolera po temeljitem predavanju: "O stanju njene biologije, patogeneze, profilakse in terapije." Koleru je pregnal rak na želodcu, katerega mi je serviral znamenit francoski učenjak na kongresu razpravljajoč o novem zdravilju raka. Novejša bolezen prežene vedno prejranjo, jaz pa sem imel pri tem že kakih dvanajst najrazličnejših bolezni. Celo pred ginekologiji nisem varni! Najbolj mi pa ugaja dejstvo, da sem se do dobra seznanil s statistiko, saj utemeljuje vsak predavatelj svoja izvajanja s podrobno statistiko. Vse sem začel motriti skozi statistično steklo. Samo da to moje početje ne korenini v kaki novi bolezni! — V ostalem ti povem, da mora imeti dober poročevalec mnogo sreče. In to imam! Med vsami poročevalci sem skoro najbolj znana oseba, in moja popularnost mi je priborila podpredsedniško mesto v novem društvu poročevalcev. To je vse, kar te mogoče zanima. Sedaj pa grem na kongres! Ali se še kaj vidiš? Ne? Torej pozdravi vse prijatelje in znance v domačem kraju in nikar se ne boj, da te okužim z bubonsko kugo, katere me muči že dva dni! Ostani mi zdrav!"